

Cytaty

Excellence is an art won by training and habituation: we do not act rightly because we have virtue or excellence, but we rather have these because we have acted rightly; “these virtues are formed in man by his doing the actions”; we are what we repeatedly do. Excellence, then, is not an act but a habit: “the good of man is a working of the soul in the way of excellence in a complete life; ...for as it is not one swallow or one fine day that makes a spring, so it is not one day or a short time that makes a man blessed and happy.”

— Durant W., *The story of philosophy: the lives and opinions of the greater philosophers*, 1962, p. 74.

For too long, second language teaching has been dominated by an emphasis on communication, but accurate communication depends largely on an extensive knowledge of vocabulary.

— Folse K.S., *Myths about teaching and learning second language vocabulary: what recent research says*, 2004, p. 10.

Learning a language entails learning numerous aspects about that language, including its pronunciation, writing system, syntax, pragmatics, rhetorical modes for reading and composition, culture, and spelling, but the most important aspect is vocabulary.

— Folse K.S., *Myths about teaching and learning second language vocabulary: what recent research says*, 2004, p. 1.

[...] no language is justly studied merely as an aid to other purposes. It will in fact better serve other purposes, philological or historical, when it is studied for love, for itself.

— Tolkien J.R.R., *English and Welsh, [w:] The monsters and the critics, and other essays*, ed. C. Tolkien, 1997, p. 189.

Success in language learning is determined by a simple equation: invested time + interest = result.

— Lómb K., *Polyglot: how I learn languages*, 2008, p. 173.

Języki w kinematografii

the king's letters (kor. 나랏말싸미), 2019. [wikipedia/ imdb]

okitsura (jap. 沖縄で好きになった子が方言すぎてツラすぎる), 2025. [wikipedia/ anime news network]

Piksele

Lenovo C320

Nokia T20

Xiaomi Redmi 12

device pixels

1600 × 900 px

1,78 : 1

1200 × 2000 px

1 : 1,67

1080 × 2460 px

1 : 2,28

screen pixels

1600 × 900 px

100 × 56 em

1,78 : 1

680 × 1133 px

43 × 71 em

1 : 1,67

396 × 816 px

25 × 51 em

1 : 2,06

pixel ratio

1,00

1,76

2,73

min-width

1600 px

640 px

390 px

Na podstawie: www.mydevice.io.

Test liter i symboli

Czy font obsługuje te znaki: ħđġ βδγ φθχ ħđġ pi-al – — ——— ‹› «» ‘’ „” “” ... •
x

apostrof i cudzysłów definicyjny

Apostrof (’), w Unikodzie: U+02BC) to pojedynczy znak, który jest częścią wyrazu.

W lipcu ’81 O’Brien wyrzucił Jimmy’ego z college’u za newage’owe poglądy.¹

I shouldn’t’ve been talkin’ to y’all’s friends’ parents.

Cudzysłów definicyjny (‘’, w Unikodzie: U+2018 i U+2019) to właściwie para znaków — cudzysłów otwierający i cudzysłów zamykający — które obejmują tekst, podobnie jak para nawiasów. Jest często używany do podawania znaczeń wyrazów i zwrotów w obcym języku.

Przymiotniki happy ‘szczęśliwy’ i sad ‘smutny’ to para antonimów.

Angielski zwrot to kick the bucket — dosł. ‘kopnąć w wiadro’ — znaczy ‘kopnąć w kalendarz, umrzeć’.

I nie robi na mnie wrażenia stanowisko konsorcjum Unicode, które zaleca używanie zamykającego cudzysłowu U+2019 w funkcji apostrofu.²

¹ Por.: A. Wolański, Edycja tekstów. Praktyczny poradnik, 2008, s. 63–64.

² Zob.: <https://tedclancy.wordpress.com/2015/06/03/which-unicode-character-should-represent-the-english-apostrophe-and-why-the-unicode-committee-is-very-wrong/>

Dialekty maryjskie w TschW

Źródło: Moisis A., Saarinen S., Tscheremissches Wörterbuch, 2008. Wydanie cyfrowe z 2023 dostępne na stronie <https://doi.org/10.33341/sus.877>.

O = Ostdialekt

Ob₁ = Birsk, Čurajevo

Ob₂ = Birsk

Oka = Kaltasy, Čaškino

Okr = Krasnoufimsk, Nižnij Potam

Ok = Bolšoj Kiłmez

M = Wiesen- bzw. Mitteldialekt

Ms = Sernur

Mm₁, Mm₂, Mm₃ = Morki

Mmu = Mari Ušem

Mwo = Wołga-Dialekt, Krasnyj Jar

Mup = Upša

NW = Nordwestdialekt

NW = Jaransk

W = West- bzw. Bergdialekt

W₁ = Koźmodemjansk, Jelasy

W₂ = Koźmodemjansk, Jatykovo

Inne

Herneh Kapustanke

Bez ładu i składu notatki filogloty,
Większość dla zabawy, choć nie wszystko głupoty...

A może prywatny fanzin? Tzn. jednoosobowy? Zamiast bloga.

Języki i dialekty maryjskie

Niniejszy artykuł rozpoczyna serię tekstów, w których będę przybliżał ten język czytelnikom na krajowym podwórku.

Poniżej przedstawiam ogólną charakterystykę języka maryjskiego, z kolei w następnych artykułach postaram się zgłębić różne zakamarki gramatyki i słownictwa maryjskiego. Zaczniemy od tego, że język maryjski należy do rodziny języków uralskich.

Bibliografia

Bradley J., Luutonen J., Mari, [w:] The Uralic languages, ed. D. Abondolo, R.L. Valijärvi, 2023.

Kangasmaa-Minn E., Mari, [w:] The Uralic languages, ed. D. Abondolo, 1998.

Riese T., Bradley J., Yefremova T., Mari (марий йылме): an essential grammar for international learners, 2022.

Saarinen S., Mari, [w:] The Oxford guide to the Uralic languages, ed. M. Bakró-Nagy, J. Laakso, E. Skribnik, 2022.

Alfabet maryjski

Spółgłoski

Ubezdźwięcznienie spółgłosek

W rdzenie maryjskich wyrazach spółgłoska d, a w zapożyczeniach spółgłoski b, d, g i v są wymawiane dźwięcznie przed samogłoską, ale bezdźwięcznie przed spółgłoską i na końcu wyrazu.

kiḍ — kiḍṣə — kiḍəm,

bloḡ — bloḡṣə — bloḡəm.

Przyrostki, poimki, spójniki i partykuły na d i g wymawia się przez ḍ i ḡ, jeśli następują po spółgłosce zwartej, zwarto-szczelinowej lub szczelinowej.

-dəmə: joćadəmə — mućaṣḍəmə,

gəć: el gəć — pört ḡəć.

Ciekawostka alfabetyczna

W wielu alfabetach łacińskich, w tym w polskim czy angielskim, duża i mała litera i różnią się nie tylko wielkością. Duże i jest bez kropki, małe i ma kropkę: ⟨Ii⟩. Alfabet takie jak turecki czy azerski traktują te dwa kształty jak osobne litery: ⟨İı⟩, ⟨İi⟩.

Duży igrek jest zazwyczaj symetryczny, podczas gdy mały igrek ma nóżkę zakręconą w lewo: ⟨Yy⟩. Alfabet takie jak tatarski czy baszkirski — choć grażdzańskie, a nie łacińskie — używają symetrycznych i zakręconych igreków oddzielnie: ⟨YŸ⟩, ⟨Yy⟩.

różne alfabety: ⟨Ii⟩

alfabet turecki: ⟨İı⟩, ⟨İi⟩

różne alfabety: ⟨Yy⟩

alfabet tatarski: ⟨YŸ⟩, ⟨Yy⟩

Różne pomysły

youtube vs aimp

filmy językowe

Nazwy czasów

Poniżej 1. os. lp. czasownika tolaš (am) ‘przyjść’ w siedmiu czasach trybu oznajmującego.

Saarinen S., Mari, [w:] The Oxford guide to the Uralic languages, ed. M. Bakró-Nagy, J. Laakso, E. Skribnik, 2022.

toləmpresent

toləmfirst past

tolənamsecond past

tolam ələfirst periphrastic imperfect

tolam ulmašsecond periphrastic imperfect

tolənam ələfirst periphrastic perfect

tolənam ulmašsecond periphrastic perfect

O czasie przyszłym Saarinen pisze „there is no future tense” i słowem nie wspomina, że jego funkcję pełni czas teraźniejszy.

Bradley J., Luutonen J., Mari, [w:] *The Uralic languages*, ed. D. Abondolo, R.-L. Valijärvi, 2023.

tolampresent/ non-past

toləmsimple past 1

tolənamsimple past 2

tolam ələcompound imperfect I

tolam ulmašcompound imperfect II

tolənam ələcompound perfect I

tolənam ulmašcompound perfect II

Pisząc o języku maryjskim po polsku, czyli w języku, w którym w ogóle niewiele o Maryjczykach się pisze, napotyka się tu i ówdzie problemy natury terminologicznej. Jak bowiem opisać zjawiska językowe, której dotąd opisywane były w polskim językoznawstwie sporadycznie, jeśli w ogóle?

Martin Haspelmath we wstępie do swojej gramatyki języka lezgińskiego (*A grammar of Lezgian*, 1993) objaśnił, że odszedł od nieprzejrzystej tradycyjnej terminologii gramatycznej używanej przez sowieckich autorów, jak „piąty elatiwus” czy „czas przeszły 3”, na rzecz terminów z ułatwiającą zapamiętanie zawartości opisową

Inną cechą, która przyczynia się do tego, że niniejsza gramatyka jest przyjazna dla czytelników, jest unikanie nieprzejrzystych etykiet kategorii gramatycznych, takich jak „piąty elatiwus” czy „czas przeszły 3”. Zamiast tego zastosowano etykiety gramatyczne z ułatwiającą zapamiętanie zawartością opisową, takie jak „superelatiwus”, czy „czas przeszły dokonany”.

Transkrypcja i wymowa

Aa [a] — A wymawia się jak pol. <a>: ача ‘ojciec’, кава ‘niebo’.

Бб [b] — Б wymawia się jak pol. : онѧмбал ‘półka’.

Вв [v] — В wymawia się jak pol. <w>: вуй ‘głowa’, ава ‘matka’.

Гг [g] — Г wymawia się jak pol. <g>: кугу ‘duży’, йынгыр ‘dzwonek’.

Дд [d] — Д wymawia się jak pol. <d>: лудаш ‘czytać’, кундем ‘region’.

Ее [e/je] — Е na początku wyrazu, po samogłosce i po ъ wymawia się jak pol. <je>: ер ‘jezioro’, каен ‘poszedł’, лумъен ‘bałwan’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <e>: пеш ‘bardzo’.

Жж [ż] — Ж wymawia się jak pol. <ż>: жап ‘czas’, кужу ‘długi’.

Зз [z] — З wymawia się jak pol. <z>: иза ‘starszy brat’, таза ‘zdrowy’. Przed и zawsze twardo, jak w pol. <Zimbabwe>: изи ‘mały’.

Ии [i] — И wymawia się jak pol. <i>: ир ‘dziki’, изи ‘mały’.

Йй [j] — Й wymawia się jak pol. <j>: йўк ‘głos, dźwięk’, мый ‘ja’.

Кк [k] — К wymawia się jak pol. <k>: ик ‘jeden’, кок ‘dwa’.

Лл [l/ɫ] — Л przed ъ, ю і я jest wymawiane miękko, jak <gli> we wł. <figlio>: вольык ‘bydło’, лювык ‘brudny, niechlujny’, коля ‘mysz’. Na końcu wyrazu oraz przed pozostałymi literami z wyjątkiem е і и jest wymawiane twardo, jak pol. <l>: кол ‘ryba’, лум ‘śnieg’, олма ‘jabłko’. Przed е і и jest wymawiane twardo lub miękko w zależności od wyrazu.

Мм [m] — М wymawia się jak pol. <m>: мо ‘co?’, эм ‘lekarstwo’.

Нн [n/ɲ] — Н przed ъ, ю і я jest wymawiane miękko, jak pol. <ń>: тўньык ‘komin’, нюстык ‘ponury’, арня ‘tydzień’. Na końcu wyrazu oraz przed pozostałymi literami z wyjątkiem е і и jest wymawiane twardo, jak pol. <n>: кӧн ‘czyj?’, нунылан ‘dla nich’. Przed е і и jest wymawiane twardo lub miękko w zależności od wyrazu.

Нн [ŋ] — Н wymawia się jak <n> w pol. <bank> lub jak <ng> w ang. <king>: ен ‘człowiek’, санга ‘czoło’, она ‘deska’.

Оо [o] — О wymawia się jak pol. <o>: мотор ‘ładny’, ошпоч ‘orzeł bielik’.

Ӧӧ [ö] — Ӧ wymawia się jak w niem. <schön> lub fr. <fleur>: ӧртнӧр ‘siodło’, тӧр ‘płaski, równy’.

Пп [p] — П wymawia się jak pol. <p>: пу ‘drewno’, ўп ‘włosy’.

Рр [r] — Р wymawia się jak pol. <r>: руш ‘Rosjanin’, яра ‘pusty’, поп ‘kreda’.

Сс [s] — С wymawia się jak pol. <s>: сӱсна ‘świnia’, кас ‘wieczór’. Przed и zawsze twar-
do, jak w pol. <Singapur>: ситаш ‘wystarczyć’.

Тт [t] — Т wymawia się jak pol. <т>: тул ‘ogień’, иктат ‘żaden, ani jeden’.

Уу [u] — У wymawia się jak pol <u>: мут ‘słowo’, куру ‘duży’.

ӮӮ [ü] — Ӯ wymawia się jak w niem. <über> lub fr. <sûr>: ӮӮ ‘masło’, кӮтӮ ‘stado’.

Чч [ć] — Ч wymawia się jak pol. <ć>: чӱчӱ ‘wujek’, поч ‘ogon’.

Шш [š] — Ш wymawia się jak pol. <sz>: шӱшпык ‘słowik’, шупшаш ‘ciągnąć’.

Ъъ (twardy znak) — Ъ pisze się w wyrazach złożonych, w których pierwszy element kończy się twardą spółgłoską, a drugi zaczyna od е, ю lub я: йыръюж ‘atmosfera’, лумъен ‘bałwan’, оргъянда ‘pleksiglas’.

Ыы [ə] — Ы oznacza zredukowaną, centralną samogłoskę, jak <a> w ang. <ago> czy <com-
ma>: ыр ‘kopiejka’, эрыкдымылык ‘niewola’.

Ьь (miękki znak) — Ъ wskazuje mięką wymowę liter л и н na końcu wyrazu lub przed literami innymi niż е, и, ю і я: мугыль ‘pogardliwie’, мыскынь ‘nieszczęsny’, вольык ‘bydło’, тӱньык ‘komin’.

Ээ [e] — Э wymawia się jak pol <e>: эр ‘poranek’, куэ ‘brzoza’.

Юю [ju/ u] — Ю na początku wyrazu, po samogłosce і po ъ wymawia się jak pol. <ju>: Юл ‘Wołga’, омыю ‘senność’, йыръюж ‘atmosfera’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <u>: нюстык ‘ponury’.

Яя [ja/ a] — Я na początku wyrazu, po samogłosce і po ъ wymawia się jak pol. <ja>: яндар ‘czysty’, ияш ‘pływać’, вӱдъяжга ‘trzcina’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <a>: тӱня ‘świat’.

Poniżej jest transkrypcja łacińska wyrazów z powyższego opisu.

ава	avá	ен	jeŋ	иктат	iktát
арня	arńá	ер	jer	ир	ir
ача	aćá	жап	žap	ияш	ijáš
вольык	vólək	иза	izá	йӱк	jük
вуй	vuj	изи	izí	йынтыр	jəŋgər
вӱдъяжга	vüdjažgá	ик	ik	йыръюж	jərjúz

кава kavá	мут mut	сöсна sösna
каен kajén	мый mäj	таза tazá
кас kas	мыскынъ mǣskəŋ	tǒp tǒr
кок kok	нунылан nunəlán	тул tul
кол kol	нюстык nústək	тўнык túńək
коля kolá	олма olmá	тўня túńá
кõн kõn	омыю oməjú	ўй üj
кугу kugú	оҥа oŋá	ўп үр
кужу kužú	оҥамбал oŋambál	чўчў ćüćü
кундем kundém	оргъянда orǧjandá	шупшаш šupšáš
куэ kué	ошпоч ošpóć	шўшпык šúšpək
кўтү күтү	örtñör örtñór	ыр әр
лудаш ludáš	пеш peš	эм em
лум lum	пор por	эр er
лумъен lumjén	поч роć	эрыкдымылык érək- dǣmǣlək
лювык lúvək	пу pu	Юл Jul
мо mo	руш ruš	яндар jandár
мотор motór	санга saŋgá	яра jará
мугыль múgəl	ситаş sitáš	

[Czy w słowach вўдъяжга і оргъянда spółgłoski д і г przed ъ są wymawiane dźwięcznie czy bezdźwięcznie?]

Opowieść językowa

Trzej bracia

E., urodzony w 1322

V., urodzony w 1324

L., urodzony w 1328

Poczekalnia

Alfabet maryjski i zarys wymowy

Klasyfikacja spółgłosek pod względem miejsca artykulacji:

spółgłoski wargowe: p b m v.

spółgłoski dwuwargowe: p b m.

spółgłoska wargowo-zębowa: v.

spółgłoski przedniojęzykowe: t d s z n r l ʃ ʒ.

spółgłoski zębowe: t d s z n r l.

spółgłoski dźwięczne: ʃ ʒ.

spółgłoski środkowojęzykowe: ć ń ł.

spółgłoski tylnojęzykowe: k g ŋ.

Redukcja samogłosek (!)

Harmonia wokaliczna

Harmonia wokaliczna (samogłoskowa) to zjawisko fonetyczne polegające na tym, że poszczególne wyrazy składają się z samogłosek podobnych do siebie pod względem wybranych cech artykulacyjnych.

[...]

Poniżej podsumowanie podziału samogłosek pod kątem harmonii wokalicznej oraz wyboru samogłoski w przyrostkach:

[i e ə a] > e

[u o] > o

[ü ö] > ö

Do zrobienia

Тугеже [...] мыланем его высокопревосходительствылан возаш верештеш. [Wygod-ska 117] 'W takim razie [...] będę musiał napisać do jego wysokiej ekscelencji.'

тугеже 'więc, zatem, w takim razie'.

мыланем cel. od мый 'ja'.

его высокопревосходительствылан cel. od его высокопревосходительство ‘jego wysoka ekscelencja’. Высокопревосходительствылан to najdłuższy wyraz w przygotowanym dla serwisu Yandex Translate korpusie równoległym zawierającym ponad 370 tysięcy maryjsko-rosyjskich par zdań.

возаш (ем) ‘pisać’.

верештеш 3. os. lp. od верешташ (ам) ‘dostać się, znaleźć się, natknąć się’. Forma 3. os. lp. jest używana w konstrukcjach ‘(komuś) trzeba (zrobić), (ktoś) musi (zrobić)’.

Высокопревосходительствылан to najdłuższy wyraz w przygotowanym dla serwisu Yandex Translate korpusie równoległym zawierającym ponad 370 tysięcy maryjsko-rosyjskich par zdań. Wyraz pochodzi z maryjskiego tłumaczenia książki Emmy Wygodskiej pt. Пламя гнева (mar. Шыде тул, pol. ‘płomień gniewu’), a konkretnie ze zdania: тугеже [...] мыланем его высокопревосходительствылан возаш верештеш ‘w takim razie [...] będę musiał napisać do jego wysokiej ekscelencji’.

Закондымылыкыштан нунылан тўлалтеш. ‘Za ich nieprawość będzie im zapłacone.’

закон ‘prawo, reguła’

закон-дәмә ‘bezpawny’

закон-дәмә-ләк ‘nieprawość, bezprawie’

закон-дәмә-ләк-әшт ‘ich nieprawość’

закон-дәмә-ләк-әшт-лан ‘za ich nieprawość’

Zakondәмәләкәштан to najdłuższy wyraz w maryjskim Nowym Testamencie. Jest częścią zdania z Drugiego Listu św. Piotra (2,13): zakondәмәләкәштан nunәлан тўлалтеš ‘za ich nieprawość będzie im zapłacone’.

Inną ciekawostką z tego zdania jest podwójny celownik (z przyrostkiem лан):

закондымылыкышт ‘ich nieprawość’

закондымылыкышт-лан ‘za ich nieprawość’

нуно ‘oni’

нуны-лан ‘im, dla nich’

Засовники такие как тўлаш ‘płacić’ i тўлалташ ‘być płaconym’ łączą się z dwoma celownikami, żeby pokazać, komu i za co się płaci.

Мыйын шылтен кийыктымем теве, тудо пеш тыглай ой: ик шўм гына пўсын ужеш. Шинча дене эн тўнжым ужын от шукто.

Теве мўнўын икмахатем, тўдў пиш проста: йāнг доно веле яжон ужаш лиэш. Сек керāл сўнзāлāн ак кай.

Ўнтын ўмыржō айдемын нарак, тудо кокла шот дене шымле ий ила. Ўнгō ‘pu-chacz’ to najkrótszy wyraz zawierający wszystkie trzy charakterystyczne dla języka maryjskiego litery alfabetu: ң, ö, ў.

Źródła

Wasiljew = Васильев В.Н., Русско-марийский разговорник, 2004.

Wygodska = Выгодская Э., Шыде тул, кус. А.С. Смирнов, 1954.

ODSŁOWNIK

ODSŁOWNIK (odśłownik twierdzący) ma przyrostek -маш/ -ымаш.

„am” „em”

odśł.-маш-ымаш

Часowniki

Tryb oznajmujący: czas teraźniejszy

Час teraźniejszy to właściwie czas teraźniejszo-przyszły.

„am” „em”

1. os. lp.-ам-ем

2. os.-ат-ет

3. os.-еш-а

1. os. lm.-ына-ена

2. os.-ыда-еда

3. os.-ыт-ат

Poniżej przykłady odmiany bardzo regularnych czasowników:

ужаш (ам) ‘widzieć’: ужам, ужат, ужеш, ужына, ужыда, ужыт.

ончаш (ем) ‘patrzeć’: ончем, ончет, онча, ончена, ончеда, ончат.

Tryb oznajmujący: czas przeszły prosty I

„am” „em”

1. os. lp.-ым-ышым

2. os.-ыч-ышыч

3. os.-Е-ыш

1. os. lm.-на-ышна

2. os.-да-ышда

3. os.-ыч-ышт

Koncówki -на i -да w formach 1. i 2. os. lm. (obu koniugacji) mogą być akcentowane lub nie.

Poniżej przykłady odmiany bardzo regularnych czasowników:

лудаш (ам) ‘czytać’: лудым, лудыч, лудо, лудна, лудда, лудыч.

возаш (ем) ‘pisać’: возышым, возышыч, возыш, возышна, возышда, возышт.

Tryb oznajmujący: czas przeszły prosty II

Przyrostki tradycyjnych form analitycznych:

„am” „em”

1. os. lp.-ын улам-ен улам

2. os.-ын улат-ен улат

3. os.-ын-ен

1. os. lm.-ын улына-ен улына

2. os.-ын улыда-ен улыда

3. os.-ын улыт-ен улыт

Przyrostki form syntetycznych:

„am” „em”

1. os. lp.-ынам-енам

2. os.-ынат-енат

3. os.-ын-ен

1. os. lm.-ынна-енна

2. os.-ында-енда

3. os.-ыныт-еныт

Poniżej syntetyczne formy bardzo regularnych czasowników:

шочаш (ам) ‘urodzić się’: шочынам, шочынат, шочын, шочынна, шочында, шочыныт.

колаш (ем) ‘umrzeć’: коленам, коленат, колен, коленна, коленда, коленыт.

Tryb chcący: czas teraźniejszy

„ам” „ем”

1. os. lp.-нем-ынем

2. os.-нет-ынет

3. os.-неже-ынеже

1. os. lm.-нена-ынена

2. os.-неда-ынеда

3. os.-нешт-ынешт

Tryb rozkazujący

„ам” „ем”

1. os. lp.—

2. os.(jak to nazwać?)-E

3. os.-ШЕ/ -ЖЕ-ЫЖЕ

1. os. lm.(-ына)(-ена)

2. os.-ca/ -за-ыза

3. os.-ышт-ышт

W 1. os. lm. używa się form trybu oznajmującego, np. лудына ‘czytamy; czytamy’, возена ‘piszemy; piszemy’. Przyrostki -ca/ -за w formach 2. os. lm. (obu koniugacji) są niekacentowane.

Dopełniacz

Przyrostkiem dopełniacza jest -н/ -ын.

mian.dop.

ача ‘ojciec’ачан

эрге ‘syn’эргын

чүчү ‘wujek’чүчүн

ўдыр ‘córka’ўдырын

Celownik

Przyrostkiem celownika jest -лан.

mian.cel.

ача ‘ojciec’ачалан

эрге ‘syn’эргылан

чүчү ‘wujek’чүчүлан

ўдыр ‘córka’ўдырлан

Przyrostek -лан może być akcentowany lub nie; w tym drugim przypadku akcent pada na tę samą sylabę co w mianowniku.

Inessiwus

Przyrostkiem inessiwu jest -ште/ -ыште.

mian.iness.

ола ‘miasto’олаште

корно ‘droga’корнышто

пасу ‘pole’пасушто

пöрт ‘dom’пöртыштö

Illatiwus

Przyrostkiem illatiwu jest -ш(кЕ)/ -ыш(кЕ).

mian.illat.

ола 'miasto'олаш(ке)

корно 'droga'корныш(ко)

пасу 'pole'пасуш(ко)

пöрт 'dom'пöртыш(кö)

Latiwus

Przyrostkiem latiwu jest -ш/ -еш/ -эш.

mian.lat.

ола 'miasto'олаш

корно 'droga'корнеш

пасу 'pole'пасуэш

пöрт 'dom'пöртеш

Rzeczowniki zakończone na [j] odmieniają się regularnie, ale należy zwrócić uwagę na pisownię, np. мўй 'miód' : мўеш.

Komitatiwus

Przyrostkiem komitatiwu jest -re. Poniższe przykłady to maryjskie żeńskie imiona.

mian.kom.

ОняОняге

ОшалгеОшалгыге

ОроптиОроптиге

ОшалякОшалякге

Przyrostek komitatiwu jest akcentowany.

Komparatiwus

Przyrostkiem komparatiwu jest -ла. Poniższe przykłady to maryjskie żeńskie imiona.

mian.komp.

ОняОняла

ОшалгеОшалгыла

ОроптиОроптила

ОшальякОшальякла

Przyrostek komparatiwu jest nieakcentowany, więc akcent pada na tę samą sylabę co w mianowniku.

Drachenfutter rn. ‘jedzenia dla smoka’. Od Drache rm. ‘smok’ i Futter rn. ‘pożywienie, karma’. W przenośni Drachenfutter oznacza upominek, np. kwiaty lub słodycze, dla bliższej osoby, która się gniewa.

Słownictwo

Пешкыде ‘twardy’ i пушкыдо ‘miękki’ to para zaskakująco podobnych antonimów.

Cytaty

The clumsiest literal translation is a thousand times more useful than the prettiest paraphrase. — Vladimir Nabokov

Es gibt keine schlechten schüler, es gibt nur miserable lernmethoden. — Sebastian Leitner

If learning a foreign language really is important to you, it's up to you to make time for it in your day. — John Fotheringham

If you know how to handle the verbs, you know how to handle the language. Everything else is just vocabulary. — Michel Thomas

No language is justly studied merely as an aid to other purposes. It will in fact better serve other purposes, philological or historical, when it is studied for love, for itself. — J.R.R. Tolkien

No man can be a good citizen if he is not at least in process of learning to speak the language of his fellow-citizens. — Theodore Roosevelt

No painting, no art, no photograph in the world can excite me as much as a printed page of text in a foreign language I can't read... yet. — Barry Farber

Self-education is, I firmly believe, the only kind of education there is. — Isaac Asimov

A year from now you will wish you had started today. — Karen Lamb

Najdłuższe słowa

W korpusie są trzy 20-literowe rodzime słowa:

лўдыкшыдымылыкыштан

сонгырапochкалтышымат

тургыжландарымыланна

Słownictwo maryjskie

Кумытло ‘trójca’

inne rzeczy

apostrof i cudzysłów definicyjny

Apostrof (◌’◌, w Unikodzie: U+02BC) to pojedynczy znak, który jest częścią wyrazu.

W lipcu ’81 O’Brien wyrzucił Jimmy’ego z college’u za newage’owe poglądy.¹

I shouldn’t’ve been talkin’ to y’all’s friends’ parents.

Cudzysłów definicyjny (‘◌’, w Unikodzie: U+2018 i U+2019) to właściwie para znaków — cudzysłów otwierający i cudzysłów zamykający — które obejmują tekst, podobnie jak para nawiasów. Jest często używany do podawania znaczeń wyrazów i zwrotów w obcym języku.

Przymiotniki happy ‘szczęśliwy’ i sad ‘smutny’ to para antonimów.

Angielski zwrot to kick the bucket — dosł. ‘kopnąć w wiadro’ — znaczy ‘kopnąć w kalendarz, umrzeć’.

I nie robi na mnie wrażenia stanowisko konsorcjum Unicode, które zaleca używanie zamykającego cudzysłowu U+2019 w funkcji apostrofu.²

¹ Por.: A. Wolański, Edycja tekstów. Praktyczny poradnik, 2008, s. 63–64.

² Zob.: <https://tedclancy.wordpress.com/2015/06/03/which-unicode-character-should-represent-the-english-apostrophe-and-why-the-unicode-committee-is-very-wrong/>

Dialekty maryjskie w TschW

Źródło: Moisiej A., Saarinen S., Tscheremissisches Wörterbuch, 2008. Wydanie cyfrowe z 2023 dostępne na stronie <https://doi.org/10.33341/sus.877>.

O = Ostdialekt

Ob₁ = Birsik, Čurajevo

Ob₂ = Birsik

Oka = Kaltasy, Čaškino

Okr = Krasnoufimsk, Nižnij Potam

Ok = Bolšoj Kilmez

M = Wiesen- bzw. Mitteldialekt

Ms = Sernur

Mm₁, Mm₂, Mm₃ = Morki

Mmu = Mari Ušem

Mwo = Wolga-Dialekt, Krasnyj Jar

Mup = Upša

NW = Nordwestdialekt

NW = Jaransk

W = West- bzw. Bergdialekt

W₁ = Koźmodemjansk, Jelasj

W₂ = Koźmodemjansk, Jatykovo

Spółgłoski

Ubezdźwięcznienie spółgłosek

W rdzennie maryjskich wyrazach spółgłoska d, a w zapożyczeniach spółgłoski b, d, g i v są wymawiane dźwięcznie przed samogłoską, ale bezdźwięcznie przed spółgłoską i na końcu wyrazu.

kid — kidšə — kidəm,

bloḡ — bloḡšə — blogəm.

Przyrostki, poimki, spójniki i partykuły na d i g wymawia się przez ḡ i ḡ, jeśli następują po spółgłosce zwartej, zwarto-szczelinowej lub szczelinowej.

-dəmə: jočadəmə — mučəšḡdəmə,

gəc: el gəc — pört ḡəc.

Nazwy czasów

Poniżej 1. os. lp. czasownika tolaš (am) ‘przyjść’ w siedmiu czasach trybu oznajmującego.

Saarinen S., Mari, [w:] The Oxford guide to the Uralic languages, ed. M. Bakró-Nagy, J. Laakso, E. Skribnik, 2022.

tolampresent

toləmfirst past

tolənamsecond past

tolam ələfirst periphrastic imperfect

tolam ulmašsecond periphrastic imperfect

tolənam ələfirst periphrastic perfect

tolənam ulmašsecond periphrastic perfect

O czasie przyszłym Saarinen pisze „there is no future tense” i słowem nie wspomina, że jego funkcję pełni czas teraźniejszy.

Bradley J., Luutonen J., Mari, [w:] *The Uralic languages*, ed. D. Abondolo, R.-L. Valijärvi, 2023.

tolampresent/ non-past

toləmsimple past 1

tolənamsimple past 2

tolam ələcompound imperfect I

tolam ulmašcompound imperfect II

tolənam ələcompound perfect I

tolənam ulmašcompound perfect II

Pisząc o języku maryjskim po polsku, czyli w języku, w którym w ogóle niewiele o Maryjczykach się pisze, napotyka się tu i ówdzie problemy natury terminologicznej. Jak bowiem opisać zjawiska językowe, której dotąd opisywane były w polskim językoznawstwie sporadycznie, jeśli w ogóle?

Martin Haspelmath we wstępie do swojej gramatyki języka lezgińskiego (*A grammar of Lezgian*, 1993) objaśnił, że odszedł od nieprzejrzystej tradycyjnej terminologii gramatycznej używanej przez sowieckich autorów, jak „piąty elatiwus” czy „czas przeszły 3”, na rzecz terminów z ułatwiającą zapamiętanie zawartości opisową

Inną cechą, która przyczynia się do tego, że niniejsza gramatyka jest przyjazna dla czytelników, jest unikanie nieprzejrzystych etykiet kategorii gramatycznych, takich jak „piąty elatiwus” czy „czas przeszły 3”. Zamiast tego zastosowano etykiety gramatyczne z ułatwiającą zapamiętanie zawartością opisową, takie jak „superelatiwus”, czy „czas przeszły dokonany”.

Transkrypcja i wymowa

Aa [a] — A wymawia się jak pol. <a>: ача ‘ojciec’, кава ‘niebo’.

Бб [b] — Б wymawia się jak pol. : онѧмбал ‘półka’.

Вв [v] — В wymawia się jak pol. <w>: вуй ‘głowa’, ава ‘matka’.

Гг [g] — Г wymawia się jak pol. <g>: кугу ‘duży’, йынгыр ‘dzwonek’.

Дд [d] — Д wymawia się jak pol. <d>: лудаш ‘czytać’, кундем ‘region’.

Ее [e/je] — Е na początku wyrazu, po samogłosce i po ъ wymawia się jak pol. <je>: ер ‘jezioro’, каен ‘poszedł’, лумъен ‘bałwan’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <e>: пеш ‘bardzo’.

Жж [ż] — Ж wymawia się jak pol. <ż>: жап ‘czas’, кужу ‘długi’.

Зз [z] — З wymawia się jak pol. <z>: иза ‘starszy brat’, таза ‘zdrowy’. Przed и zawsze twardo, jak w pol. <Zimbabwe>: изи ‘mały’.

Ии [i] — И wymawia się jak pol. <i>: ир ‘dziki’, изи ‘mały’.

Йй [j] — Й wymawia się jak pol. <j>: йўк ‘głos, dźwięk’, мый ‘ja’.

Кк [k] — К wymawia się jak pol. <k>: ик ‘jeden’, кок ‘dwa’.

Лл [l/ɫ] — Л przed ъ, ю і я jest wymawiane miękko, jak <gli> we wł. <figlio>: вольык ‘bydło’, лювык ‘brudny, niechlujny’, коля ‘mysz’. Na końcu wyrazu oraz przed pozostałymi literami z wyjątkiem е і и jest wymawiane twardo, jak pol. <l>: кол ‘ryba’, лум ‘śnieg’, олма ‘jabłko’. Przed е і и jest wymawiane twardo lub miękko w zależności od wyrazu.

Мм [m] — М wymawia się jak pol. <m>: мо ‘co?’, эм ‘lekarstwo’.

Нн [n/ɲ] — Н przed ъ, ю і я jest wymawiane miękko, jak pol. <ń>: тўньык ‘komin’, нюстык ‘ponury’, арня ‘tydzień’. Na końcu wyrazu oraz przed pozostałymi literami z wyjątkiem е і и jest wymawiane twardo, jak pol. <n>: кӧн ‘czyj?’, нунылан ‘dla nich’. Przed е і и jest wymawiane twardo lub miękko w zależności od wyrazu.

Нн [ŋ] — Н wymawia się jak <n> w pol. <bank> lub jak <ng> w ang. <king>: ен ‘człowiek’, санга ‘czoło’, она ‘deska’.

Оо [o] — О wymawia się jak pol. <o>: мотор ‘ładny’, ошпоч ‘orzeł bielik’.

Ӧӧ [ö] — Ӧ wymawia się jak w niem. <schön> lub fr. <fleur>: ӧртнӧр ‘siodło’, тӧр ‘płaski, równy’.

Пп [p] — П wymawia się jak pol. <p>: пу ‘drewno’, ўп ‘włosy’.

Рр [r] — Р wymawia się jak pol. <r>: руш ‘Rosjanin’, яра ‘pusty’, поп ‘kreda’.

Сс [s] — С wymawia się jak pol. <s>: сӱсна ‘świnia’, кас ‘wieczór’. Przed и zawsze twarde, jak w pol. <Singapur>: ситаш ‘wystarczyć’.

Тт [t] — Т wymawia się jak pol. <т>: тул ‘ogień’, иктат ‘żaden, ani jeden’.

Уу [u] — У wymawia się jak pol <u>: мут ‘słowo’, куру ‘duży’.

ӮӮ [ü] — Ӯ wymawia się jak w niem. <über> lub fr. <sûr>: ӮӮ ‘masło’, кӮтӮ ‘stado’.

Чч [ć] — Ч wymawia się jak pol. <ć>: чӮчӮ ‘wujek’, поч ‘ogon’.

Шш [š] — Ш wymawia się jak pol. <sz>: шӮшпык ‘słowik’, шупшаш ‘ciągnąć’.

Ъъ (twardy znak) — Ъ pisze się w wyrazach złożonych, w których pierwszy element kończy się twardą spółgłoską, a drugi zaczyna od е, ю lub я: йыръюж ‘atmosfera’, лумъен ‘bałwan’, оргъянда ‘pleksiglas’.

Ыы [ə] — Ы oznacza zredukowaną, centralną samogłoskę, jak <a> w ang. <ago> czy <coma>: ыр ‘kopiejka’, эрыкдымылык ‘niewola’.

Ьь (miękki znak) — Ъ wskazuje mięką wymowę liter л і н na końcu wyrazu lub przed literami innymi niż е, и, ю і я: мугыль ‘pogardliwie’, мыскынь ‘nieszczęsny’, вольык ‘bydło’, тӮньык ‘komin’.

Ээ [e] — Э wymawia się jak pol <e>: эр ‘poranek’, куэ ‘brzoza’.

Юю [ju/ u] — Ю na początku wyrazu, po samogłosce і po ъ wymawia się jak pol. <ju>: Юл ‘Wołga’, омыю ‘senność’, йыръюж ‘atmosfera’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <u>: нюстык ‘ponury’.

Яя [ja/ a] — Я na początku wyrazu, po samogłosce і po ъ wymawia się jak pol. <ja>: яндар ‘czysty’, ияш ‘pływać’, вӮдъяжга ‘trzcina’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <a>: тӮня ‘świat’.

Trzej bracia

E., urodzony w 1322

V., urodzony w 1324

L., urodzony w 1328

Poczekalnia

Alfabet maryjski i zarys wymowy

Klasyfikacja spółgłosek pod względem miejsca artykulacji:

spółgłoski wargowe: p b m v.

spółgłoski dwuwargowe: p b m.

spółgłoska wargowo-zębowa: v.

spółgłoski przedniojęzykowe: t d s z n r l ʃ ʒ.

spółgłoski zębowe: t d s z n r l.

spółgłoski dźwiękowe: ʃ ʒ.

spółgłoski środkowojęzykowe: ć ń Ĺ.

spółgłoski tylnojęzykowe: k g ŋ.

Redukcja samogłosek (!)

Harmonia wokaliczna

Harmonia wokaliczna (samogłoskowa) to zjawisko fonetyczne polegające na tym, że poszczególne wyrazy składają się z samogłosek podobnych do siebie pod względem wybranych cech artykulacyjnych.

[...]

Poniżej podsumowanie podziału samogłosek pod kątem harmonii wokalicznej oraz wyboru samogłoski w przyrostkach:

[i e ə a] → e

[u o] → o

[ü ö] → ö

Etymologie maryjskie

Skróty: arab. = arabski; czuw. = czuwaski; fiń. = fiński; pturk. = praturkijski; pur. = prauralski; ts. = to samo; udm. = udmurcki.

кыраш 'bić, walić, uderzać' — udm. кораны 'rąbać, ścinać' — pur. *kirä-. [SUE4 12]

леве 'ciepły' — fiń. lämmin 'ts.' — pur. *lämpi. [TschW 335; SUE3 83–84]

олма 'jabłko'. Czuw. улма/ олма 'ts.'. [Fiedotow CM 256; TschW 448]

чиче 'tanina' — udm. чӱж 'rumiany' — pur. *čijči. [SUE5 162–164]

шовын 'mydło'. Czuw. супӑнь/ сопӑнь 'ts.'. Z arab. [Fiedotow CM 227; TschW 691]

шӱдыр 'gwiazda'. Czuw. çältär 'ts.'. Z pturk. *jaltur. [Fiedotow CM 232; TschW 742; Stachowski 360]

Do zrobienia

Тугеже [...] мыланем его высокопревосходительствылан возаш верештеш. [Wygodska 117] 'W takim razie [...] będę musiał napisać do jego wysokiej ekscelencji.'

тугеже 'więc, zatem, w takim razie'.

мыланем cel. od мый 'ja'.

его высокопревосходительствылан cel. od его высокопревосходительство 'jego wysoka ekscelencja'. Высокопревосходительствылан to najdłuższy wyraz w przygotowanym dla serwisu Yandex Translate korpusie równoległym zawierającym ponad 370 tysięcy maryjsko-rosyjskich par zdań.

возаш (ем) 'pisać'.

верештеш 3. os. lp. od верешташ (ам) 'dostać się, znaleźć się, natknąć się'. Forma 3. os. lp. jest używana w konstrukcjach '(komuś) trzeba (zrobić), (ktoś) musi (zrobić)'.

Высокопревосходительствылан to najdłuższy wyraz w przygotowanym dla serwisu Yandex Translate korpusie równoległym zawierającym ponad 370 tysięcy maryjsko-rosyjskich par zdań. Wyraz pochodzi z maryjskiego tłumaczenia książki Emmy Wygodskiej pt. Пламя гнева (mar. Шыде тул, pol. 'płomień gniewu'), a konkretnie ze zdania: тугеже [...] мыланем его высокопревосходительствылан возаш верештеш 'w takim razie [...] będę musiał napisać do jego wysokiej ekscelencji'.

Закондымылыкыштлан нунылан тӱлалтеш. 'Za ich nieprawość będzie im zapłacone.'

закон 'prawo, reguła'

zakon-dəmə 'bezprawny'

zakon-dəmə-lək 'nieprawość, bezprawie'

zakon-dəmə-lək-əšt 'ich nieprawość'

zakon-dəmə-lək-əšt-lan 'za ich nieprawość'

Zakondəmələkəštlan to najdłuższy wyraz w maryjskim Nowym Testamencie. Jest częścią zdania z Drugiego Listu św. Piotra (2,13): zakondəmələkəštlan nunəlan tūlalteš 'za ich nieprawość będzie im zapłacone'.

Inną ciekawostką z tego zdania jest podwójny celownik (z przyrostkiem лан):

закондымылыкышт 'ich nieprawość'

закондымылыкышт-лан 'za ich nieprawość'

нуно 'oni'

нуны-лан 'im, dla nich'

Czasowniki takie jak тўлаш 'płacić' i тўлалташ 'być płaconym' łączą się z dwoma celownikami, żeby pokazać, komu i za co się płaci.

Мыйын шылтен кийыктымем тебе, тудо пеш тыглай ой: ик шўм гына пўсын ужеш. Шинча дене эн тўнжым ужын от шукто.

Тебе мыньбын икмахатем, тыды пиш проста: йанг доно веле яжон ужаш лиэш. Сек керал сынзалаң ак кай.

Ўнтын ўмыржō айдемын нарак, тудо кокла шот дене шымле ий ила. Ўнгō 'pu-chacz' to najkrótszy wyraz zawierający wszystkie trzy charakterystyczne dla języka maryjskiego litery alfabetu: н, ö, ў.

Źródła

Wasiljew = Васильев В.Н., Русско-марийский разговорник, 2004.

Wygodska = Выгодская Э., Шыде тул, кус. А.С. Смирнов, 1954.

ODSŁOWNIK

ODSŁOWNIK (odslownik twierdzący) ma przyrostek -маш/ -ымаш.

„am” „em”

odsl.-маш-ымаш

Czasowniki

Tryb oznajmujący: czas teraźniejszy

Czas teraźniejszy to właściwie czas teraźniejszo-przyszły.

„am” „em”

1. os. lp.-ам-ем

2. os.-ат-ет

3. os.-еш-а

1. os. lm.-ына-ена

2. os.-ыда-еда

3. os.-ыт-ат

Poniżej przykłady odmiany bardzo regularnych czasowników:

ужаш (ам) ‘widzieć’: ужам, ужат, ужеш, ужына, ужыда, ужыт.

ончаш (ем) ‘patrzeć’: ончем, ончет, онча, ончена, ончеда, ончат.

Tryb oznajmujący: czas przeszły prosty I

„am” „em”

1. os. lp.-ым-ышым

2. os.-ыч-ышыч

3. os.-Е-ыш

1. os. lm.-на-ышна

2. os.-да-ышда

3. os.-ыч-ышт

Koncówki -на i -да w formach 1. i 2. os. lm. (obu koniugacji) mogą być akcentowane lub nie.

Poniżej przykłady odmiany bardzo regularnych czasowników:

лудаш (ам) ‘czytać’: лудым, лудыч, лудо, лудна, лудда, лудыч.

возаш (ем) ‘pisać’: возышым, возышыч, возыш, возышна, возышда, возышт.

Tryb oznajmujący: czas przeszły prosty II

Przyrostki tradycyjnych form analitycznych:

„am” „em”

1. os. lp.-ын улам-ен улам

2. os.-ын улат-ен улат

3. os.-ын-ен

1. os. lm.-ын улына-ен улына

2. os.-ын улыда-ен улыда

3. os.-ын улыт-ен улыт

Przyrostki form syntetycznych:

„am” „em”

1. os. lp.-ынам-енам

2. os.-ынат-енат

3. os.-ын-ен

1. os. lm.-ынна-енна

2. os.-ында-енда

3. os.-ыныт-еныт

Poniżej syntetyczne formy bardzo regularnych czasowników:

шочаш (ам) ‘urodzić się’: шочынам, шочынат, шочын, шочынна, шочында, шочыныт.

колаш (ем) ‘umrzeć’: коленам, коленат, колен, коленна, коленда, коленыт.

Tryb chcący: czas teraźniejszy

„am” „em”

1. os. lp.-нем-ынем

2. os.-нет-ынет

3. os.-неже-ынеже

1. os. lm.-нена-ынена

2. os.-неда-ынеда

3. os.-нешт-ынешт

Tryb rozkazujący

„am” „em”

1. os. lp. —

2. os.(jak to nazwać?)-E

3. os.-ше/-же-ыже

1. os. lm.(-ына)(-ена)

2. os.-са/-за-ыза

3. os.-ышт-ышт

W 1. os. lm. używa się form trybu oznajmującego, np. лудына ‘czytamy; czytamy’, возена ‘piszemy; piszmy’. Przyrostki -са/ -за w formach 2. os. lm. (obu koniugacji) są niekacentowane.

Dopełniacz

Przyrostkiem dopełniacza jest -н/ -ын.

mian.dop.

ача ‘ojciec’ачан

эрге ‘syn’эргын

чүчү ‘wujek’чүчүн

ўдыр ‘córką’ўдырын

Celownik

Przyrostkiem celownika jest -лан.

mian.cel.

ача ‘ojciec’ачалан

эрге ‘syn’эргылан

чўчў ‘wujek’чўчўлан

ўдыр ‘córka’ўдырлан

Przyrostek -лан może być akcentowany lub nie; w tym drugim przypadku akcent pada na tę samą sylabę co w mianowniku.

Inessiwus

Przyrostkiem inessiwu jest -ште/-ыште.

mian.iness.

ола ‘miasto’олаште

корно ‘droga’корнышто

пасу ‘pole’пасушто

пöрт ‘dom’пöртыштö

Illatiwus

Przyrostkiem illatiwu jest -ш(ке)/ -ыш(ке).

mian.illat.

ола ‘miasto’олаш(ке)

корно ‘droga’корныш(ко)

пасу ‘pole’пасуш(ко)

пöрт ‘dom’пöртыш(кö)

Latiwus

Przyrostkiem latiwu jest -ш/ -еш/ -эш.

mian.lat.

ола ‘miasto’олаш

корно ‘droga’корнеш

пасу ‘pole’пасуэш

пóрт ‘dom’пóртеш

Rzeczowniki zakończone na [j] odmieniają się regularnie, ale należy zwrócić uwagę na pisownię, np. мўй ‘miód’ : мўеш.

Komitativus

Przyrostkiem komitativu jest -ге. Poniższe przykłady to maryjskie żeńskie imiona.

мiан.ком.

ОняОняге

ОшалгеОшалгыге

ОроптиОроптиге

ОшалякОшалякге

Przyrostek komitativu jest akcentowany.

Komparativus

Przyrostkiem komparativu jest -ла. Poniższe przykłady to maryjskie żeńskie imiona.

мiан.комр.

ОняОняла

ОшалгеОшалгыла

ОроптиОроптила

ОшалякОшалякла

Przyrostek komparativu jest nieakcentowany, więc akcent pada na tę samą sylabę co w mianowniku.

Drachenfutter rn. ‘jedzenia dla smoka’. Od Drache rn. ‘smok’ i Futter rn. ‘pożywienie, karma’. W przenośni Drachenfutter oznacza upominek, np. kwiaty lub słodycze, dla bliższej osoby, która się gniewa.

Słownictwo

Пешкыде ‘twardy’ i пушкыдо ‘miękki’ to para zaskakująco podobnych antonimów.

Cytaty

The clumsiest literal translation is a thousand times more useful than the prettiest paraphrase. — Vladimir Nabokov

Es gibt keine schlechten schüler, es gibt nur miserable lernmethoden. — Sebastian Leitner

If learning a foreign language really is important to you, it's up to you to make time for it in your day. — John Fotheringham

If you know how to handle the verbs, you know how to handle the language. Everything else is just vocabulary. — Michel Thomas

No language is justly studied merely as an aid to other purposes. It will in fact better serve other purposes, philological or historical, when it is studied for love, for itself. — J.R.R. Tolkien

No man can be a good citizen if he is not at least in process of learning to speak the language of his fellow-citizens. — Theodore Roosevelt

No painting, no art, no photograph in the world can excite me as much as a printed page of text in a foreign language I can't read... yet. — Barry Farber

Self-education is, I firmly believe, the only kind of education there is. — Isaac Asimov

A year from now you will wish you had started today. — Karen Lamb

Maryjczycy i języki maryjskie w spisie powszechnym

Poniżej garść wybranych danych ze Wszechrosyjskiego Spisu Powszechnego 2020, którego wyniki pod koniec grudnia 2022 roku opublikowała rosyjska Federalna Służba Statystyki Państwowej (Rosstat).

W spisie wymieniono trzy grupy narodowościowe Maryjczyków:

M₁ = мари́йцы (мар, мари, мари́й, меря, черемисы)

M₂ = горные мари́йцы (горномари́йцы)

M₃ = лугово-восточные мари́йцы (луговые мари́йцы, уральские мари́йцы)

oraz trzy grupy językowe:

jM₁ = мари́йский

jM₂ = горнома́рийский

jM₃ = лугово-восточный ма́рийский

Tom 5, tabela 1: Narodowość. Narodowość maryjską zadeklarowało 437 981 osób (M₁ 423 803, M₂ 14 077, M₃ 101).

Tom 5, tabela 3: Znajomość języka rosyjskiego. Znajomość języka rosyjskiego zadeklarowało 430 022 Maryjczyków (M₁ 416 087, M₂ 13 834, M₃ 101), z czego na co dzień posługuje się nim 417 407 Maryjczyków (M₁ 404 835, M₂ 12 472, M₃ 100).

Tom 5, tabela 4: Znajomość języków. Znajomość języków maryjskich zadeklarowały 274 303 osoby (jM₁ 258 722, jM₂ 15 352, jM₃ 229), z czego na co dzień posługuje się nimi 243 707 osób (jM₁ 228 678, jM₂ 14 882, jM₃ 147).

Tom 5, tabela 5: Znajomość języków wg najliczniejszych narodowości. Najwięcej użytkowników języki maryjskie mają wśród następujących narodowości:

jM₁

jM₂

jM₃

Σ

Maryjczycy

241 194

15 088

181

256 463

Rosjanie

10 397

131

37

10 565

Tatarzy

2 223

2

1

2 226

Baszkirowie

1 785

—

—

1 785

Czuwasze

377

59

—

436

Udmurci

321

—

—

321

Pozostałe narodowości deklarujące znajomość języków maryjskich (bez podziału na jM_1 , jM_2 , jM_3):

Mordwini (49)

Ukraińcy (49)

Ormianie (27)

Uzbecy (21)

Kazachowie (17)

Kereszeni (17)
Białorusini (15)
Azerowie (10)
Tadżycy (9)
Mołdawianie (8)
Komi Zyrianie (7)
Niemcy (7)
Awarowie (6)
Czeczeńcy (6)
Koreańczycy (6)
Turkmeni (5)
Gruzini (4)
Lezgini (4)
Osetyjczycy (4)
Żydzi (4)
Kozacy (3)
Erzjanie (2)
Jakuci (2)
Kirgizi (2)
Komi Permiacy (2)
Buriaci (1)
Chakasi (1)
Grecy (1)
Kałmucy (1)
Karelowie (1)
Kumycy (1)

Lakowie (1)

Tatarzy krymscy (1)

cytaty

Excellence is an art won by training and habituation: we do not act rightly because we have virtue or excellence, but we rather have these because we have acted rightly; “these virtues are formed in man by his doing the actions”; we are what we repeatedly do. Excellence, then, is not an act but a habit: “the good of man is a working of the soul in the way of excellence in a complete life; ...for as it is not one swallow or one fine day that makes a spring, so it is not one day or a short time that makes a man blessed and happy.” [W. Durant, *The story of philosophy: the lives and opinions of the greater philosophers*, 1962, p. 74.]

For too long, second language teaching has been dominated by an emphasis on communication, but accurate communication depends largely on an extensive knowledge of vocabulary. [K.S. Folse, *Myths about teaching and learning second language vocabulary: what recent research says*, 2004, p. 10.]

Learning a language entails learning numerous aspects about that language, including its pronunciation, writing system, syntax, pragmatics, rhetorical modes for reading and composition, culture, and spelling, but the most important aspect is vocabulary. [K.S. Folse, *Myths about teaching and learning second language vocabulary: what recent research says*, 2004, p. 1.]

[...] no language is justly studied merely as an aid to other purposes. It will in fact better serve other purposes, philological or historical, when it is studied for love, for itself. [J.R.R. Tolkien, *English and Welsh*, [w:] *The monsters and the critics, and other essays*, ed. C. Tolkien, 1997, p. 189.]

Success in language learning is determined by a simple equation: invested time + interestedness = result. [K. Lómb, *Polyglot: how I learn languages*, 2008, p. 173.]

apostrof i cudzysłów definicyjny

Apostrof (◌'◌, w Unikodzie: U+02BC) to pojedynczy znak, który jest częścią wyrazu.

W lipcu '81 O'Brien wyrzucił Jimmy'ego z college'u za newage'owe poglądy.¹

I shouldn't've been talkin' to y'all's friends' parents.

Cudzysłów definicyjny (‘◌’, w Unikodzie: U+2018 i U+2019) to właściwie para znaków — cudzysłów otwierający i cudzysłów zamykający — które obejmują tekst, podobnie jak para nawiasów. Jest często używany do podawania znaczeń wyrazów i zwrotów w obcym języku.

Przymiotniki happy ‘szczęśliwy’ i sad ‘smutny’ to para antonimów.

Angielski zwrot to kick the bucket — dosł. ‘kopnąć w wiadro’ — znaczy ‘kopnąć w kalendarz, umrzeć’.

I nie robi na mnie wrażenia stanowisko konsorcjum Unicode, które zaleca używanie zamykającego cudzysłowu U+2019 w funkcji apostrofu.²

¹ Por.: A. Wolański, Edycja tekstów. Praktyczny poradnik, 2008, s. 63–64.

² Zob.: <https://tedclancy.wordpress.com/2015/06/03/which-unicode-character-should-represent-the-english-apostrophe-and-why-the-unicode-committee-is-very-wrong/>

Dialekty maryjskie w TschW

Źródło: Moisis A., Saarinen S., Tscheremissches Wörterbuch, 2008. Wydanie cyfrowe z 2023 dostępne na stronie <https://doi.org/10.33341/sus.877>.

O = Ostdialekt

Ob₁ = Birsk, Čurajevo

Ob₂ = Birsk

Oka = Kaltasy, Čaškino

Okr = Krasnoufimsk, Nižnij Potam

Ok = Bolšoj Kilmez

M = Wiesen- bzw. Mitteldialekt

Ms = Sernur

Mm₁, Mm₂, Mm₃ = Morki

Mmu = Mari Ušem

Mwo = Wolga-Dialekt, Krasnyj Jar

Mup = Upša

NW = Nordwestdialekt

NW = Jaransk

W = West- bzw. Bergdialekt

W₁ = Koźmodemjansk, Jelasy

W₂ = Koźmodemjansk, Jatykovo

Spółgłoski

Ubezdźwięcznienie spółgłosek

W rdzennie maryjskich wyrazach spółgłoska d, a w zapożyczeniach spółgłoski b, d, g i v są wymawiane dźwięcznie przed samogłoską, ale bezdźwięcznie przed spółgłoską i na końcu wyrazu.

kid — kidšə — kidəm,

bloġ — bloġšə — bloġəm.

Przyrostki, poimki, spójniki i partykuły na d i g wymawia się przez ɖ i ġ, jeśli następują po spółgłosce zwartej, zwarto-szczelinowej lub szczelinowej.

-dəmə: joćadəmə — mućaşďadəmə,

gəć: el gəć — pört ġəć.

Nazwy czasów

Poniżej 1. os. lp. czasownika tolaš (am) ‘przyjść’ w siedmiu czasach trybu oznajmującego.

Saarinen S., Mari, [w:] The Oxford guide to the Uralic languages, ed. M. Bakró-Nagy, J. Laakso, E. Skribnik, 2022.

tolampresent

toləmfirst past

tolənamsecond past

tolam ələfirst periphrastic imperfect

tolam ulmašsecond periphrastic imperfect

tolənam ələfirst periphrastic perfect

tolənam ulmašsecond periphrastic perfect

O czasie przyszłym Saarinen pisze „there is no future tense” i słowem nie wspomina, że jego funkcję pełni czas teraźniejszy.

Bradley J., Luutonen J., Mari, [w:] The Uralic languages, ed. D. Abondolo, R.-L. Valijärvi, 2023.

tolampresent/ non-past

toləmsimple past 1

tolənamsimple past 2

tolam ələcompound imperfect I

tolam ulmašcompound imperfect II

tolənam ələcompound perfect I

tolənam ulmašcompound perfect II

Pisząc o języku maryjskim po polsku, czyli w języku, w którym w ogóle niewiele o Maryjczykach się pisze, napotyka się tu i ówdzie problemy natury terminologicznej. Jak bowiem opisać zjawiska językowe, której dotąd opisywane były w polskim językoznawstwie sporadycznie, jeśli w ogóle?

Martin Haspelmath we wstępie do swojej gramatyki języka lezgińskiego (A grammar of Lezgian, 1993) objaśnił, że odszedł od nieprzejrzystej tradycyjnej terminologii gramatycznej używanej przez sowieckich autorów, jak „piąty elatiwus” czy „czas przeszły 3”, na rzecz terminów z ułatwiającą zapamiętanie zawartości opisową

Inną cechą, która przyczynia się do tego, że niniejsza gramatyka jest przyjazna dla czytelników, jest unikanie nieprzejrzyстых etykiet kategorii gramatycznych, takich jak „piąty elatiwus” czy „czas przeszły 3”. Zamiast tego zastosowano etykiety gramatyczne z ułatwiającą zapamiętanie zawartością opisową, takie jak „superelatiwus”, czy „czas przeszły dokonany”.

Herneh kapustanke

Jak najwięcej zwykłych akapitów i ciągłego tekstu. Tabele — tylko dla informacji wymagających dwóch wymiarów.

Transkrypcja i wymowa

Aa [a] — А wymawia się jak pol. <a>: ача ‘ojciec’, кава ‘niebo’.

Бб [b] — Б wymawia się jak pol. : онамбал ‘półka’.

Вв [v] — В wymawia się jak pol. <w>: вуй ‘głowa’, ава ‘matka’.

Гг [g] — Г wymawia się jak pol. <g>: кугу ‘duży’, йынгыр ‘dzwonek’.

Дд [d] — Д wymawia się jak pol. <d>: лудаш ‘czytać’, кундем ‘region’.

Ее [e/je] — Е na początku wyrazu, po samogłosce i po ь wymawia się jak pol. <je>: ер ‘jezioro’, каен ‘poszedł’, лумъен ‘bałwan’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <e>: пеш ‘bardzo’.

Жж [ž] — Ж wymawia się jak pol. <ž>: жап ‘czas’, кужу ‘długi’.

Зз [z] — З wymawia się jak pol. <z>: иза ‘starszy brat’, таза ‘zdrowy’. Przed и zawsze twardo, jak w pol. <Zimbabwe>: изи ‘mały’.

Ии [i] — И wymawia się jak pol. <i>: ир ‘dziki’, изи ‘mały’.

Йй [j] — Й wymawia się jak pol. <j>: йўк ‘głos, dźwięk’, мый ‘ja’.

Кк [k] — К wymawia się jak pol. <k>: ик ‘jeden’, кок ‘dwa’.

Лл [l/ l̥] — Л przed ь, ю і я jest wymawiane miękko, jak «gli» we wł. «figlio»: вольык ‘bydło’, лювык ‘brudny, niechlujny’, коля ‘mysz’. Na końcu wyrazu oraz przed pozostałymi literami z wyjątkiem е і и jest wymawiane twardo, jak pol. «ł»: кол ‘ryba’, лум ‘śnieg’, олма ‘jabłko’. Przed е і и jest wymawiane twardo lub miękko w zależności od wyrazu.

Мм [m] — М wymawia się jak pol. «m»: мо ‘co?’, эм ‘lekarstwo’.

Нн [n/ n̥] — Н przed ь, ю і я jest wymawiane miękko, jak pol. «ń»: тўньык ‘komin’, нюстык ‘ponury’, арня ‘tydzień’. Na końcu wyrazu oraz przed pozostałymi literami z wyjątkiem е і и jest wymawiane twardo, jak pol. «n»: кӧн ‘czy?’, нунылан ‘dla nich’. Przed е і и jest wymawiane twardo lub miękko w zależności od wyrazu.

Нн [ŋ] — Н wymawia się jak «n» w pol. «bank» lub jak «ng» w ang. «king»: ен ‘człowiek’, санга ‘czoło’, она ‘deska’.

Оо [o] — О wymawia się jak pol. «o»: мотор ‘ładny’, ошпоч ‘orzel bielik’.

Ӗӧ [ö] — Ӗ wymawia się jak w niem. «schön» lub fr. «fleur»: ӧртнӧр ‘siodło’, тӧр ‘płaski, równy’.

Пп [p] — П wymawia się jak pol. «p»: пу ‘drewno’, ӱп ‘włosy’.

Рр [r] — Р wymawia się jak pol. «r»: руш ‘Rosjanin’, яра ‘pusty’, пор ‘kreda’.

Сс [s] — С wymawia się jak pol. «s»: сӧсна ‘świnia’, кас ‘wieczór’. Przed и zawsze twardo, jak w pol. «Singapur»: ситаш ‘wystarczyć’.

Тт [t] — Т wymawia się jak pol. «t»: тул ‘ogień’, иктат ‘żaden, ani jeden’.

Уу [u] — У wymawia się jak pol. «u»: мут ‘słowo’, куру ‘duży’.

ӱӱ [ü] — ӱ wymawia się jak w niem. «über» lub fr. «sûr»: ӱй ‘masło’, кӱтӱ ‘stado’.

Чч [č] — Ч wymawia się jak pol. «č»: чӱчӱ ‘wujek’, поч ‘ogon’.

Шш [š] — Ш wymawia się jak pol. «sz»: шӱшпык ‘słowik’, шупшаш ‘ciągnąć’.

Ъъ (twardy znak) — Ъ pisze się w wyrazach złożonych, w których pierwszy element kończy się twardą spółgłoską, a drugi zaczyna od е, ю lub я: йырьюж ‘atmosfera’, лумьен ‘bałwan’, оргьянда ‘pleksiglas’.

Бы [ə] — Ы oznacza zredukowaną, centralną samogłoskę, jak «a» w ang. «ago» czy «coma»: ыр ‘kopiejka’, эрыкдымылык ‘niewola’.

Ьь (miękki znak) — Ъ wskazuje miękką wymowę liter л і н na końcu wyrazu lub przed literami innymi niż е, и, ю і я: мугыль ‘pogardliwie’, мыскынь ‘nieszczęsny’, вольык ‘bydło’, тўньык ‘komin’.

Ээ [e] — Э wymawia się jak pol. <e>: эр ‘poranek’, куэ ‘brzoza’.

Юю [ju/ u] — Ю na początku wyrazu, po samogłosce i po ъ wymawia się jak pol. <ju>: Юл ‘Wołga’, омыю ‘senność’, йырьюж ‘atmosfera’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <u>: нюстык ‘ponury’.

Яя [ja/ a] — Я na początku wyrazu, po samogłosce i po ъ wymawia się jak pol. <ja>: яндар ‘czysty’, ияш ‘pływać’, вўдьяжга ‘trzcina’. W pozostałych pozycjach wymawia się jak pol. <a>: тўня ‘świat’.

E., urodzony w 1322

V., urodzony w 1324

L., urodzony w 1328

Poczekalnia

Alfabet maryjski i zarys wymowy

Klasyfikacja spółgłosek pod względem miejsca artykulacji:

spółgłoski wargowe: p b m v.

spółgłoski dwuwargowe: p b m.

spółgłoska wargowo-zębowa: v.

spółgłoski przedniojęzykowe: t d s z n r l š ž.

spółgłoski zębowe: t d s z n r l.

spółgłoski dźwiękowe: š ž.

spółgłoski środkowojęzykowe: ć ń l.

spółgłoski tylnojęzykowe: k g ŋ.

Redukcja samogłosek (!)

Harmonia wokaliczna

Harmonia wokaliczna (samogłoskowa) to zjawisko fonetyczne polegające na tym, że poszczególne wyrazy składają się z samogłosek podobnych do siebie pod względem wybranych cech artykulacyjnych.

[...]

Poniżej podsumowanie podziału samogłosek pod kątem harmonii wokalicznej oraz wyboru samogłoski w przyrostkach:

[i e ə a] → e

[u o] → o

[ü ö] → ö

Nierosyjskie litery w grażdzańskich alfabetach wybranych języków Europy

Alfabet rosyjski: а б в г д е ё ж з и й к л м н о п р с т у ф х ц ч ш щ ъ ы ь э ю я.

mrj

maryjski górski

ä ö ŷ Ё

mhr

maryjski łąkowy

н ö ŷ

udm

udmurcki

ж з й ö ч

kom

komi

i ö

chv

czuwaski

ä ë ç Ы

tat

tatarski

ə ʒ ɥ ɵ ʏ ɥ

xal

kałmucki

bak

baszkirski

ɤ ʒ ɥ ɵ ʏ ɥ ɔ

bel

białoruski

i ʏ

ukr

ukraiński

ɤ ɛ i i

bos

bośniacki

ɥ j ɥ ɥ ɥ ɥ

srp

serbski

cnr

czarnogórski

ɥ ʒ j ɥ ɥ ɥ ɥ

mkd

macedoński

ɤ s j ɥ ɥ ɥ ɥ

Wszystkie: ä å æ é ê ë ж з с ш ѝ і ї ј к л њ џ ö ø ç ħ ŷ ý Ÿ y h č ц ѱ. Języki zyrjański i permiacki mają takie same alfabety, stąd w tabeli makrojęzyk komi. Języki erzjański, mokszański i bułgarski mają takie same alfabety jak rosyjski.

Różne symbole

ḥḏḡ ḃḏḡ ḡḡḡ ḥḏḡ pi:al ← ↑ → ↓ — — — — — (○) «○» ‘○’ „○” “○” ... • ×

Тутеже [...] мыланем его высокопревосходительствылан возаш верештеш. [Wygod-ska 117] 'W takim razie [...] będę musiał napisać do jego wysokiej ekscelencji.'

тугеже ‘więc, zatem, w takim razie’.

мыланем cel. od мый 'ja'.

ego wysoceprzewodność był cel. od jego wysoceprzewodność 'jego wysoka doskonałość'. Wysoceprzewodność był to najdłuższy wyraz w przygotowanym dla serwisu Yandex Translate korpusie równoległym zawierającym ponad 370 tysięcy maryjsko-rosyjskich par zdań.

BO3aIII (eM) ‘pisać’.

верештеш 3. os. lp. od верешташ (ам) 'dostać się, znaleźć się, natknąć się'. Forma 3. os. lp. jest używana w konstrukcjach '(komuś) trzeba (zrobić), (ktoś) musi (zrobić)'.

Высокопревосходительствылан to najdłuższy wyraz w przygotowanym dla serwisu Yandex Translate korpusie równoległym zawierającym ponad 370 tysięcy maryjsko-rosyjskich par zdań. Wyraz pochodzi z maryjskiego tłumaczenia książki Emmy Wygodskiej pt. Пламя гнева (mar. Шыде тул, pol. 'płomień gniewu'), a konkretnie ze zdania: тугеже [...] мыланем его высокопревосходительствылан возаш верештеш 'w takim razie [...] będę musiał napisać do jego wysokiej ekscelencji'.

Закондымылыкыштан нунылан түлалтеш. 'Za ich nieprawość będzie im zapłacone.'

zakon ‘prawo, reguła’

zakon-dəmə 'bezprawny'

zakon-dəmə-lək ‘nieprawość, bezprawie’

zakon-dəmə-lək-əšt ‘ich nieprawość’

zakon-dəmə-lək-əšt-lan ‘za ich nieprawość’

Zakondəmələkəštlan to najdłuższy wyraz w maryjskim Nowym Testamencie. Jest częścią zdania z Drugiego Listu św. Piotra (2,13): zakondəmələkəštlan nunəlan tülalteš ‘za ich nieprawość będzie im zapłacone’.

Inną ciekawostką z tego zdania jest podwójny celownik (z przyrostkiem лан):

закондымылыкышт ‘ich nieprawość’

закондымылыкышт-лан ‘za ich nieprawość’

нуно ‘oni’

нуны-лан ‘im, dla nich’

Czasowniki takie jak тўлаш ‘płacić’ i тўлалташ ‘być płaconym’ łączą się z dwoma celownikami, żeby pokazać, komu i za co się płaci.

Мыйын шылтен кийыктымем теве, тудо пеш тыглай ой: ик шўм гына пўсын ужеш. Шинча дене эн тўнжым ужын от шукто.

Теве мўиньїн икмахатем, тўдў пиш проста: йāнг доно веле яжон ужаш лиэш. Сек керāл сїнзāлāн ак кай.

Ўнгын ўмыржō айдемын нарак, тудо кокла шот дене шымле ий ила. Ўнтō ‘pu-chacz’ to najkrótszy wyraz zawierający wszystkie trzy charakterystyczne dla języka maryjskiego litery alfabetu: н, ө, ў.

Źródła

Wasiljew = Васильев В.Н., Русско-марийский разговорник, 2004.

Wygodska = Выгодская Э., Шыде тул, кус. А.С. Смирнов, 1954.

ODSŁOWNIK

ODSŁOWNIK (odslownik twierdzący) ma przyrostek -маш/ -ымаш.

„am”, „em”

odsl.-маш-ымаш

Czasowniki

Tryb oznajmujący: czas teraźniejszy

Czas teraźniejszy to właściwie czas teraźniejszo-przyszły.

„am” „em”

1. os. lp.-ам-ем

2. os.-ат-ет

3. os.-еш-а

1. os. lm.-ына-ена

2. os.-ыда-еда

3. os.-ыт-ат

Poniżej przykłady odmiany bardzo regularnych czasowników:

ужаш (ам) ‘widzieć’: ужам, ужат, ужеш, ужына, ужыда, ужыт.

ончаш (ем) ‘patrzeć’: ончем, ончет, онча, ончена, ончеда, ончат.

Tryb oznajmujący: czas przeszły prosty I

„am” „em”

1. os. lp.-ым-ышым

2. os.-ыч-ышыч

3. os.-Е-ыш

1. os. lm.-на-ышна

2. os.-да-ышда

3. os.-ыч-ышт

Koncówki -на i -да w formach 1. i 2. os. lm. (obu koniugacji) mogą być akcentowane lub nie.

Poniżej przykłady odmiany bardzo regularnych czasowników:

лудаш (ам) ‘czytać’: лудым, лудыч, лудо, лудна, лудда, лудыч.

возаш (ем) ‘pisać’: возышым, возышыч, возыш, возышна, возышда, возышт.

Tryb oznajmujący: czas przeszły prosty II

Przyrostki tradycyjnych form analitycznych:

„am” „em”

1. os. lp.-ын улам-ен улам

2. os.-ын улат-ен улат

3. os.-ын-ен

1. os. lm.-ын улына-ен улына

2. os.-ын улыда-ен улыда

3. os.-ын улыт-ен улыт

Przyrostki form syntetycznych:

„am” „em”

1. os. lp.-ынам-енам

2. os.-ынат-енат

3. os.-ын-ен

1. os. lm.-ынна-енна

2. os.-ында-енда

3. os.-ыныт-еныт

Poniżej syntetyczne formy bardzo regularnych czasowników:

шочаш (ам) ‘urodzić się’: шочынам, шочынат, шочын, шочынна, шочында, шочыныт.

колаш (ем) ‘umrzeć’: коленам, коленат, колен, коленна, коленда, коленыт.

Tryb chcący: czas teraźniejszy

„am” „em”

1. os. lp.-нем-ынем

2. os.-нет-ынет

3. os.-неже-ынеже

1. os. lm.-нена-ынена

2. os.-неда-ынеда

3. os.-нешт-ынешт

Tryb rozkazujący

„am” „em”

1. os. lp. —

2. os. (jak to nazwać?) -E

3. os. -ШЕ/ -ЖЕ-ЫЖЕ

1. os. lm. (-ына)(-ена)

2. os. -са/ -за-ыза

3. os. -ышт-ышт

W 1. os. lm. używa się form trybu oznajmującego, np. лудына ‘czytamy; czytajmy’, возена ‘piszemy; piszmy’. Przyrostki -са/ -за w formach 2. os. lm. (obu koniugacji) są nieakcentowane.

Dopełniacz

Przyrostkiem dopełniacza jest -н/ -ын.

mian.dop.

ача ‘ojciec’ачан

эрге ‘syn’эргын

чүчү ‘wujek’чүчүн

ўдыр ‘córką’ўдырын

Celownik

Przyrostkiem celownika jest -лан.

mian.cel.

ача ‘ojciec’ачалан

эрге ‘syn’эргылан

чүчү ‘wujek’чүчүлан

ўдыр ‘córką’ўдырлан

Przyrostek -лан może być akcentowany lub nie; w tym drugim przypadku akcent pada na tę samą sylabę co w mianowniku.

Inessiwus

Przyrostkiem inessiwu jest -штЕ/ -ыштЕ.

mian.iness.

ола ‘miasto’олаште

корно ‘droga’корнышто

пасу ‘pole’пасушто

пöрт ‘dom’пöртыштö

Illatiwus

Przyrostkiem illatiwu jest -ш(кЕ)/ -ыш(кЕ).

mian.illat.

ола ‘miasto’олаш(кЕ)

корно ‘droga’корныш(ко)

пасу ‘pole’пасуш(ко)

пöрт ‘dom’пöртыш(кö)

Latiwus

Przyrostkiem latiwu jest -ш/ -еш/ -эш.

mian.lat.

ола ‘miasto’олаш

корно ‘droga’корнеш

пасу ‘pole’пасуэш

пöрт ‘dom’пöртеш

Rzeczowniki zakończone na [j] odmieniają się regularnie, ale należy zwrócić uwagę na pisownię, np. мўй ‘miód’ : мўеш.

Komitatiwus

Przyrostkiem komitatiwu jest -re. Poniższe przykłady to maryjskie żeńskie imiona.

mian.kom.

ОняОняге

ОшалгеОшалгыге

ОроптиОроптиге

ОшалякОшалякге

Przyrostek komitativu jest akcentowany.

Komparativus

Przyrostkiem komparativu jest -ла. Poniższe przykłady to maryjskie żeńskie imiona.
mian.komp.

ОняОняла

ОшалгеОшалгыла

ОроптиОроптила

ОшалякОшалякла

Przyrostek komparativu jest nieakcentowany, więc akcent pada na tę samą sylabę co w mianowniku.

Drachenfutter rn. ‘jedzenia dla smoka’. Od Drache rm. ‘smok’ i Futter rn. ‘pożywienie, karma’. W przenośni Drachenfutter oznacza upominek, np. kwiaty lub słodczyce, dla bliskiej osoby, która się gniewa.

Słownictwo

Пешкыде ‘twardy’ i пушкыдо ‘miękki’ to para zaskakująco podobnych antonimów.

Cytaty

The clumsiest literal translation is a thousand times more useful than the prettiest paraphrase. — Vladimir Nabokov

Es gibt keine schlechten schüler, es gibt nur miserable lernmethoden. — Sebastian Leitner

If learning a foreign language really is important to you, it's up to you to make time for it in your day. — John Fotheringham

If you know how to handle the verbs, you know how to handle the language. Everything else is just vocabulary. — Michel Thomas

No language is justly studied merely as an aid to other purposes. It will in fact better serve other purposes, philological or historical, when it is studied for love, for itself. — J.R.R. Tolkien

No man can be a good citizen if he is not at least in process of learning to speak the language of his fellow-citizens. — Theodore Roosevelt

No painting, no art, no photograph in the world can excite me as much as a printed page of text in a foreign language I can't read... yet. — Barry Farber

Self-education is, I firmly believe, the only kind of education there is. — Isaac Asimov

A year from now you will wish you had started today. — Karen Lamb

Najdłuższe słowa

W korpusie są trzy 20-literowe rodzime słowa:

лұдықшыдымылыкыштан

сонгырапочкалтышымат

тургыжландарымыланна

Słownictwo maryjskie

Кумытло 'trójca'